

ผลการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวต่อภาวะการตัดขาดทางอารมณ์
จากครอบครัว ของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว
*The Effect of Family System Group Counseling Theory on
Family Origin's Emotional Cutoff of Undergraduate Students
from Single-parent Families*

สุภัทกกาญจน์ แก้วแกมเกษ*
k_supakkan@hotmail.com

เพ็ญนภา กุลนภาดล**
วรกร ทรัพย์วิระปรกรณ์***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวที่มีต่อภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว และมีคะแนนภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ตั้งแต่ 87 คะแนนขึ้นไป จำนวน 20 คน สุ่มเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน ในแต่ละกลุ่มประกอบด้วยเพศชาย 5 คน และหญิง 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบวัดภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวและโปรแกรมการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว ผู้วิจัยดำเนินการทดลองให้การปรึกษากลุ่มจำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที โดยใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองแบบสองทาง สามองค์ประกอบแบบวัดซ้ำหนึ่งองค์ประกอบ แบ่งการทดลองออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะ หลังการทดลองและระยะติดตามผล วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำประเภทสองตัวแปรระหว่างกลุ่ม และหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม และทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีบอนเฟอร์โรนี

ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองและเพศ แต่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตในกลุ่มทดลองมีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวแตกต่างจากกลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตในกลุ่มทดลองมีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว

*นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา กรรมการร่วมปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลแตกต่างจากระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนิสิตชาย และนิสิตหญิงในกลุ่มทดลองมีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวในระยะหลังการทดลอง และระยะ ติดตามผลไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ภาวะการตัดขาดทางอารมณ์/ การปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว/ นิสิตระดับปริญญาตรี/ ครอบครัว
เลี้ยงเดี่ยว

Abstract

This research aimed to study the effect of family system group counseling theory on family origin's emotional cutoff of undergraduate students from single-parent families. The samples were 20 undergraduate students from single-parent families, Burapha University, who had emotional cutoff criteria from 87 and up. The simple random sampling method was employed to divide the samples into 2 groups: an experimental group and a control group. Each group consisted of 5 males and 5 females. The instruments were the measurement of emotional cutoff and the family system group counseling program. The intervention was administered for 10 sessions. Each session lasted about ninety minutes. The research design was three-factor experiment with repeated measures. This study was divided into 3 phases: the pretest, the posttest and the follow-up phases. The data were analyzed by repeated measure analysis of variance: two between-subjects variables and one within-subjects variable; Bonferroni's multiple comparison was used to compare the differences.

The results revealed that there were no interactions between the methods, the duration of the experiment and the genders. However, there was statistically interaction between the methods and the duration of the experiment ($p < .05$). The undergraduates in experimental group and the control group were at the significant difference level of .05 during the posttest and the follow-up phases. The emotional cutoff in the experimental group during the posttest and the follow-up phases differs from the pretest phase at the significant level of .05. In addition, the differences between male and female in the experimental group were not found.

Keywords : Emotional Cutoff / Family System Group Counseling Theory / Undergraduate Students / Single-Parent Families

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่คนเดียว หรือที่เรียกว่า “ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว” (Single-parent Family) เป็นสภาพครอบครัวที่ปรากฏให้เห็นในสังคมไทยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน และนับวันจะยิ่งเพิ่มขึ้นเนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล และการมุ่งแสวงหาปัจจัยเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวของพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว ทำให้พ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว มากกว่าการได้ใช้เวลาอย่างมีคุณภาพในการอบรมสั่งสอนหรือแสดงความรักให้กับลูกได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่เด็กที่เติบโตมาในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวต้องการความรักความเอาใจใส่เป็นพิเศษจากพ่อหรือแม่ที่อยู่กับตนเพื่อชดเชยบุคคลที่ขาดหายไปในชีวิต แต่เมื่อพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวไม่มีเวลาอยู่กับลูก ไม่สามารถเติมเต็มความรักทดแทนให้กับลูกได้อย่างเต็มที่ เด็กจึงรู้สึกเหงา อ้างว้างโดดเดี่ยว รู้สึกว่าชีวิตไม่มั่นคง ไม่มีหลักประกันในชีวิต ขาดความยอมรับนับถือตนเอง คิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า และอาจกลายเป็นเด็กขาดรัก (มุลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2542) เด็กจะสะสมความรู้สึกเหล่านี้และหลอมรวมเข้าเป็นอารมณ์ แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมห่างเหินจากพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว ปฏิสัมพันธ์ที่ห่างเหินนี้ จะขยายเพิ่มขึ้นไปตามช่วงวัยของลูก กล่าวคือ ในวัยเด็กที่ลูกต้องพึ่งพาพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว ลูกอาจอยู่กับพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวในสภาพของความผูกพันทางกายแต่ไม่มีความรู้สึกผูกพันทางจิตใจ ต่อเมื่อเด็กโตเข้าสู่วัยรุ่นโดยเฉพาะในช่วงวัยเริ่มเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเด็กบางคนต้องย้ายที่อยู่ไปอยู่หอพักในสถาบันหรือในพื้นที่ใกล้สถานศึกษาที่เด็กเรียน ความผูกพันทางกายก็จะเริ่มน้อยลง และระดับความผูกพันทางจิตใจก็ยิ่งลดน้อยลงไปตามระยะทางที่

อยู่ห่างกันกับครอบครัว ยิ่งระยะเวลาความห่างเหินจากครอบครัวมีมากขึ้นเท่าใด เด็กก็ยิ่งรู้สึกตัดขาดความสัมพันธ์กับครอบครัวมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งตามทฤษฎีระบบครอบครัวเรียกความรู้สึกนี้ว่า “การตัดขาดทางอารมณ์” (Emotional Cutoff)

การตัดขาดทางอารมณ์ (Emotional Cutoff) เป็นหนึ่งในแนวคิดที่สำคัญ 8 แนวคิดของ เมอร์เรย์ โบเวน (Murray Bowen) จิตแพทย์ชาวอเมริกัน เป็นภาวะของบุคคลที่หนีจากการผูกพันทางอารมณ์ที่ยังไม่ได้สะสางหรือ ไม่ได้รับการสนใจ เอาใจใส่ และเมื่อสมาชิกครอบครัวคนนั้นไม่สามารถจัดการได้ เขาก็จะหาทางออก โดยเริ่มจากการห่างเหินทางอารมณ์และสังคม ไม่พูดจาเกี่ยวข้องกับ แยกตัวออกไปจากครอบครัว ย้ายไปอยู่ที่ไกล ๆ โดยใช้ระยะทางเป็นอุปสรรคหรือเป็นเครื่องกีดกันทางจิตใจ ขาดการติดต่อกับครอบครัว สภาพการณ์ดังกล่าวนี้อาจจะเกิดเพียงช่วงสั้น ๆ หากสมาชิกคนนั้นยังต้องพึ่งพาอาศัยครอบครัวอยู่ โดยเฉพาะต้องพึ่งพาทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งการตัดขาดทางอารมณ์นี้หากเคยเกิดในรุ่นปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ก็มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในรุ่นต่อ ๆ ไปอีก โดยความรุนแรงของการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวในอดีตของบุคคลนั้น ยิ่งมีมากเพียงใด ก็ยิ่งส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ในชีวิตสมรส โดยจะก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวใหม่ของบุคคลนั้นต่อไปได้ (เพ็ญญา กุลนภาดล, 2555) ดังนั้น การตัดขาดทางอารมณ์จึงเป็นปัญหาที่สำคัญในระบบครอบครัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อในระยะยาวจากรุ่นสู่รุ่นได้ หากไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในรุ่นปัจจุบัน

จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับการตัดขาดทางอารมณ์ พบว่ามีการศึกษาอย่างแพร่หลายในต่างประเทศในบริบทต่าง ๆ และในกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย เช่น การศึกษาการตัดขาดทางอารมณ์ระหว่างแม่และ ลูกสาวหรือลูกชายวัยผู้ใหญ่ ในแง่ของความต้องการที่จะติดต่อกันใหม่อีกครั้ง ซึ่งเป็น

งานวิจัยเชิงคุณภาพของ มอร์ (Moore, 2005) การศึกษาการตัดขาดทางอารมณ์หรือความห่างเหินระหว่างรุ่น และความเชื่อมโยงผูกพันทางอารมณ์ระหว่างอดีต คู่สมรสและครอบครัวเดิมของผู้ที่ย้ายร้าง (Weiner, 1990) การศึกษาการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวในหญิงที่ติดสารเสพติด (Bell, 2000) เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการตัดขาด ทางอารมณ์ระหว่างเพศชายและหญิง เช่น งานวิจัยของ สโควรอน, โฮล์มส์ และซาบาเทลลี (Skowron, Holmes, & Sabatelli, 2003) และงานวิจัยของ ลาติน (Latin, 1986 cited in Bell, 2000) เป็นต้น แต่สำหรับประเทศไทย ยังไม่พบรายงานการศึกษาเกี่ยวกับการตัดขาดทางอารมณ์ ทั้งที่ลักษณะความสัมพันธ์ของครอบครัวในสังคมไทยเองก็มีลักษณะของการเผชิญกับปัญหาการตัดขาดทางอารมณ์เช่นเดียวกัน ดังนั้น การตัดขาดทางอารมณ์จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่และเป็นตัวแปรที่น่าสนใจที่นักศึกษาและผู้วิจัยในประเทศไทย ควรหันมาศึกษาและให้ความสำคัญอย่างจริงจัง ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัวของสังคมไทย ซึ่งประปรายจากกระแสสังคมโลก ให้กลับมา เข้มแข็ง และสมาชิกทุกคนในครอบครัวอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

จากประสบการณ์การทำงานด้านกิจการนิสิต และการบริการปรึกษาของผู้วิจัยพบว่า นิสิตคณะศึกษาศาสตร์เป็นคณะหนึ่งที่มีนิสิตที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวและเป็นกลุ่มที่น่าสนใจศึกษา เนื่องจากคณะศึกษาศาสตร์เป็นคณะ ที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้เป็นครู ซึ่งต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อที่จะเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่ลูกศิษย์ได้ในอนาคต วิชาชีพครูจึงควรเป็นที่รวมของคนเก่ง คนดี สามารถเป็นต้นแบบทางคุณธรรม จริยธรรม การประพฤติปฏิบัติตน การดำรงชีวิต และการชี้นำสังคมไปในทางที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เพ็ญญา กุลนภาดล, 2554) ดังนั้น หากนิสิตที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์

จากครอบครัว และไม่สามารถจัดการกับภาวะดังกล่าวได้ ย่อมส่งผลให้สภาพอารมณ์ของนิสิตเกิดความไม่มั่นคง วุฒิภาวะทางอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่ศิษย์ได้อย่างเต็มศักยภาพ ผู้วิจัยทำการสุ่มสัมภาษณ์ นิสิตที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวจำนวน 45 คน พบว่า นิสิตกว่าร้อยละ 50 มีแนวโน้มของภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว อันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งภายในจิตใจในอดีต ที่นิสิตมีต่อพ่อหรือแม่ของตน ทำให้นิสิตไม่อยากจะกลับบ้าน เพื่อไปเผชิญหน้ากับพ่อหรือแม่ ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้ หากไม่ได้รับการแก้ไข หรือช่วยเหลือ อาจส่งผลกระทบต่อในระยะยาวเมื่อนิสิตจบการศึกษาและประกอบอาชีพ ในจังหวัดอื่นที่ไม่ใช่บ้านของตนเอง กล่าวคือ นิสิตอาจเกิดภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวอย่างถาวรได้ในอนาคต ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ในระบบครอบครัวตามมาอีกมากมาย

การช่วยเหลือให้บุคคลสามารถลดภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวเดิมได้นั้น การให้การปรึกษาตามทฤษฎีระบบครอบครัวเป็นวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีจุดเด่นคือ การสร้างความเข้าใจในตนเองและความเข้าใจในผู้อื่นซึ่งเป็นสมาชิกภายในครอบครัว โดยให้ความสำคัญกับอดีตและแบบแผนทางอารมณ์และพฤติกรรมที่เคยเป็นปัญหาครอบครัวในอดีต และมีแนวโน้มที่จะเกิดซ้ำอีก การที่ครอบครัวเข้าใจเกี่ยวกับแบบแผนที่สืบทอดกันมาในแต่ละรุ่น และเกิดการหยั่งรู้สถานการณ์ของอดีตที่ส่งผลมายังรูปแบบปฏิบัติสัมพันธ์ของครอบครัวในปัจจุบัน นั้น จะสามารถนำไปใช้เพื่อปรับเปลี่ยนและแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวได้ (สมาคม เน้นแนวแห่งประเทศไทย ร่วมกับโครงการปริญญาเอกจิตวิทยาการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545) ซึ่งการให้การปรึกษาดังตามทฤษฎีระบบครอบครัวนี้ ผู้ให้การปรึกษาอาจใช้

รูปแบบการปรึกษากับสมาชิกทั้งหมดในครอบครัว หรือ คู่สามีภรรยา หรือกับสมาชิกในครอบครัวเพียงคนเดียว หรือใช้วิธีการทั้งหมดที่กล่าวมารวมกันได้ เนื่องจาก ทฤษฎีระบบครอบครัวนั้น หากมีการเปลี่ยนแปลงใน ส่วนหนึ่งส่วนใดของระบบ จะมีผลกระทบให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในส่วนอื่น ๆ ของระบบไปด้วย (Rasheed, Rasheed, & Marley, 2011) ดังนั้น การช่วยเหลือ นิสิตที่มีแนวโน้มของภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จาก ครอบครัว จึงสามารถนำทฤษฎีระบบครอบครัวมาใช้ เป็นเครื่องมือในการให้การปรึกษานิสิตได้ นอกจากนี้ นิสิตยังอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่ให้ความสำคัญ กับเพื่อนในวัยเดียวกัน การนำรูปแบบการปรึกษากลุ่มมาใช้ ในการปรึกษาตามทฤษฎีระบบครอบครัว จะยิ่งส่ง ผลให้กระบวนการช่วยเหลือนิสิตมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากกระบวนการกลุ่มจะขับเคลื่อนให้สมาชิก แต่ละคนแสดงความคิดเห็น ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ในการจัดการกับความเครียดที่มี ต่อตนเองและครอบครัว ปัญหาและอุปสรรคที่ได้เผชิญ เรียนรู้ที่จะยอมรับปัญหาและหาวิธีการจัดการกับปัญหา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุน และให้กำลังใจกันของสมาชิกในกลุ่มจะเป็นแรงเสริมให้ นิสิต กล้าตัดสินใจที่จะเผชิญกับปัญหาความสัมพันธ์ กับครอบครัว ยอมรับและเปลี่ยนแปลงตนเอง เพื่อลด ภาวะการตัดขาด ทางอารมณ์กับครอบครัวลงได้ อัน จะส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกภายใน ครอบครัว ด้วยเหตุผลและหลักการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบ ครอบครัวที่มีต่อภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิต ระดับปริญญาตรี ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ซึ่งผล การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ให้การปรึกษา ครูแนะแนว อาจารย์ที่ปรึกษา นักจิตวิทยา ตลอดจน บุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีภาวะ การตัดขาด ทางอารมณ์จากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงผลของการปรึกษากลุ่มทฤษฎี ระบบครอบครัว ต่อภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จาก ครอบครัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่มาจากครอบครัว เลี้ยงเดี่ยว ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการปรึกษา และกลุ่ม ควบคุม ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล
2. เพื่อเปรียบเทียบผลของการปรึกษากลุ่ม ทฤษฎีระบบครอบครัว ต่อภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ จากครอบครัวของนิสิตชายและนิสิตหญิง ระดับ ปริญญาตรี ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ในกลุ่มที่ได้ รับการปรึกษา ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการ ทดลองและระยะติดตามผล
3. เพื่อเปรียบเทียบผลของการปรึกษากลุ่ม ทฤษฎีระบบครอบครัว ต่อภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ จากครอบครัวระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิงระดับ ปริญญาตรี ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ภายหลังการ ทดลองและระยะติดตามผล

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาผลการปรึกษากลุ่มทฤษฎี ระบบครอบครัวต่อการลดภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ จากครอบครัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่มาจาก ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว โดยศึกษาตัวแปรอิสระ 3 ตัว ได้แก่ วิธีการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว ระยะเวลาใน การทดลอง และเพศ ที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะ การตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว

สมมุติฐานของการวิจัย

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะ เวลาของการทดลองและเพศ
2. นิสิตที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบ ครอบครัว มีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว ในระยะหลังการทดลองต่ำกว่ากลุ่มควบคุม

3. นิสิตที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว มีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว ในระยะติดตามผลต่ำกว่ากลุ่มควบคุม

4. นิสิตที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว มีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว ในระยะหลังการทดลองต่ำกว่าในระยะก่อนการทดลอง

5. นิสิตที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว มีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว ในระยะติดตามผลต่ำกว่าในระยะก่อนการทดลอง

6. นิสิตชายที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว มีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลต่ำกว่ากลุ่มควบคุม

7. นิสิตหญิงที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว มีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลต่ำกว่ากลุ่มควบคุม

8. นิสิตชายและนิสิตหญิงที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว มีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวแตกต่างกัน ภายหลังการทดลองและระยะติดตามผล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research Design) เพื่อศึกษาผลการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวต่อภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ใช้แบบแผนการวิจัยแบบสองทางสามองค์ประกอบแบบวัดซ้ำหนึ่งองค์ประกอบ (Three-factor Experiment with Repeated Measures) (Winer, Brown, & Michels, 1991) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบวัดภาวะ การตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวของ

กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปี 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในปีการศึกษา 2555 ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ที่มีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวในระดับสูง จำนวน 47 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตที่มีคะแนนภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ตั้งแต่ 87 คะแนนขึ้นไป แยกกลุ่มเพศชายและหญิง โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และสอบถามความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยจำนวน 20 คน เป็นนิสิตชาย 10 คน และนิสิตหญิง 10 คน จากนั้นทำการสุ่มเข้ากลุ่มโดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายและสอบถามความสมัครใจอีกครั้ง เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนิสิตชาย 5 คน และนิสิตหญิง 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว

ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัด จำนวน 5 ข้อ และตอนที่ 2 แบบวัดภาวะ การตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว ประกอบด้วยคำถามจำนวน 37 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดการตัดขาดทางอารมณ์ของเมอร์เรย์ โบเวน (Bowen, 1976) มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ความผูกพันทางอารมณ์ที่ไม่ได้รับการแก้ไข (Unresolved Emotional Attachment) การโต้ตอบทางอารมณ์ของบุคคลโดยการแสดงพฤติกรรมที่ห่างเหิน (Emotionally Reactive Distancing Behavior) และการแยกตนเองจากครอบครัวโดยไม่ย้อนกลับไปดูครอบครัวของตน (Separation of Self from

Original Families) การหาคุณภาพเครื่องมือ ใช้วิธีตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (IOC: Item Objective Congruence Index หรือ IOC) ระหว่าง .80 - 1.00 ตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97

2. โปรแกรมการศึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว

ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการศึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว ตามแนวทฤษฎีระบบครอบครัวของเมอร์เรย์ โยเวน โดยกำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องกับภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว ตรวจสอบและปรับปรุงเนื้อหาโปรแกรมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน กำหนดโปรแกรมการศึกษากลุ่มจำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิต จำแนกตามเพศ ช่วงเวลาในการวัดและวิธีการศึกษา

		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ติดตามผล	ค่าเฉลี่ย
กลุ่มทดลอง	นิสิตชาย	100.00	80.40	77.40	85.93
กลุ่มทดลอง	นิสิตหญิง	95.00	72.20	64.20	77.13
กลุ่มควบคุม	นิสิตชาย	106.20	106.80	110.40	107.80
กลุ่มควบคุม	นิสิตหญิง	100.40	101.00	102.40	101.27

จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิตทั้งชายและหญิงในกลุ่มที่ได้รับการศึกษา และกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษา ใน 3 ระยะ พบว่า นิสิตชายที่ได้รับการศึกษา มีค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล ต่ำลงเป็นลำดับ คือ 100.00, 80.40 และ 77.40 และนิสิตหญิงที่ได้รับการศึกษากลุ่มมีค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล ต่ำลงเป็นลำดับเช่นกัน คือ 95.00, 72.20 และ 64.20 ในขณะที่นิสิตชายในกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์สูงขึ้นเป็นลำดับ นั่นคือ 106.20, 106.80 และ 110.40 ส่วนนิสิตหญิงในกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงขึ้นเป็นลำดับเช่นกันคือ 100.40, 101.00 และ 102.40

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนน จากแบบวัดภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว ในระยะก่อนทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล

2. ทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำประเภทสองตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม (Two Between-Subjects Variables and One Within-Subjects Variable) (Howell, 2007) และเมื่อพบความแตกต่างทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni

ผลการวิจัย

1. ผลของการศึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวที่มีต่อภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการศึกษาและกลุ่มควบคุม สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนที่มีต่อคะแนนภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิต

Source	df	SS	MS	F	Sig.
Between subjects	19	19,356.60			
Group	1	7,935.00	7,935.00	12.07*	.003
Gender	1	881.67	881.67	1.34	.264
Group x Gender	1	19.27	19.27	.03	.866
Ss w/in groups	16	10,520.67	657.54		
Within subjects	40	5,541.33			
Time	2	1,650.53	825.27	18.62*	.000
Time x Group	2	2,378.80	1,189.40	26.83*	.000
Time x Gender	2	70.93	35.47	.80	.458
Time x Group x Gender	2	22.53	11.27	.25	.777
Time x Ss w/in groups	32	1418.53	44.33		
Total	59	24,897.93			

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาในการวัด วิธีการปรึกษาและเพศ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาในการวัดและเพศไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน ขณะที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างช่วงเวลาในการวัดและวิธีการปรึกษามีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ผลของวิธีการปรึกษาทั้ง 2 วิธี ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล ส่งผลต่อคะแนนภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิตที่แตกต่างกัน และพบว่าผลหลักของระยะเวลา ซึ่งแสดงถึงค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิตในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .05$) รวมถึงผลหลักของวิธีการปรึกษา ซึ่งแสดงถึงค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิต ในกลุ่มที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวและกลุ่มที่ไม่ได้รับการปรึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .05$) เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบผลย่อยของวิธีการปรึกษา ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

Gender	Interval	Source	df	SS	MS	F
Males	Pretest	Between groups	1	96.10	96.10	0.63
		Error	24	3,659.20	152.47	
	Posttest	Between groups	1	1,742.40	1,742.40	11.43*
		Error	24	3,659.20	152.47	
	Follow-up	Between groups	1	2,722.50	2,722.50	17.86*
		Error	24	3,659.20	152.47	
Females	Pretest	Between groups	1	72.90	72.90	0.21
		Error	24	8,280.00	345.00	
	Posttest	Between groups	1	2,073.60	2,073.60	6.01*
		Error	24	8,280.00	345.00	
	Follow-up	Between groups	1	3,648.10	3,648.10	10.57*
		Error	24	8,280.00	345.00	
Total	Pretest	Between groups	1	168.20	168.20	0.70
		Error	54	12,933.60	239.51	
	Posttest	Between groups	1	38,08.80	3,808.80	15.90*
		Error	54	12,933.60	239.51	
	Follow-up	Between groups	1	6,336.80	6,336.80	26.46*
		Error	54	12,933.60	239.51	

Males : $F .05 (1, 13) = 4.67$, Females : $F .05 (1, 9) = 5.12$, Total : $F .05 (1, 23) = 4.28$

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบย่อยของวิธีการปรึกษา ทั้งในกลุ่มนิสิตชายและหญิง พบว่ามีค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ ในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ขณะที่ไม่พบความแตกต่างในระยะก่อนการทดลอง

2. การเปรียบเทียบผลของการปรึกษากลุ่ม ทฤษฎีระบบครอบครัว ต่อภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ จากครอบครัวระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิงระดับปริญญาตรี ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ภายหลังการทดลองและระยะติดตามผล สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบผลย่อยระหว่างตัวแปร ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

Interval	Source	df	SS	MS	F	Sig.
Pretest	Group	1	168.20	168.20	.73	.407
	Gender	1	145.80	145.80	.63	.440
	Group x Gender	1	.80	.80	.00	.954
	Error	16	3,714.00	232.13		
Total		19	4,028.80			
Posttest	Group	1	3,808.80	3,808.80	16.36*	.001
	Gender	1	245.00	245.00	1.05	.320
	Group x Gender	1	7.20	7.20	.03	.863
	Error	16	3,724.80	232.80		
Total		19	7,785.80			
Follow-up	Group	1	6,336.80	6,336.80	22.53*	.000
	Gender	1	561.80	561.80	2.00	.177
	Group x Gender	1	33.80	33.80	.12	.733
	Error	16	4,500.40	281.28		
Total		19	11,432.80			

* $p < .05$

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบผลย่อยระหว่างตัวแปร พบว่า ตัวแปรเพศไม่ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิตแตกต่างกันในทุกระยะของการวัด

3. การเปรียบเทียบผลของการปรึกษากลุ่ม ปรึกษาตรี ที่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ในกลุ่มที่ได้ ทฤษฎีระบบครอบครัว ต่อภาวะการตัดขาดทาง รับการปรึกษา ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการ อารมณ์จากครอบครัวของนิสิตชายและนิสิตหญิงระดับ ทดลองและระยะติดตามผล สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบย่อยของช่วงเวลา ในกลุ่มที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว

Source	df	SS	MS	F	Sig.
Between subjects	9	4,460.13			
Gender	1	580.80	580.80	1.20	.306
Error (between)	8	3,879.33	484.92		
Within subjects	20	5,407.33			
Time	2	3,975.27	1,987.63	23.62*	.000
Time x Gender	2	85.40	42.70	.51	.611
Error (within)	16	1,346.67	84.17		
Total	29	9,867.46			

* $p < .05$

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิตในกลุ่มที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) แสดงว่าอาจมีค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์อย่างน้อย 1 คู่ที่ต่างกัน จึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยดังกล่าว โดยใช้วิธี Bonferroni ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิตที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni

(I) TIME	(J) TIME	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval for Difference	
					Lower Bound	Upper Bound
1	2	21.20*	4.60	.004	7.70	34.70
	3	26.70*	4.66	.001	13.02	40.38
2	1	-21.20*	4.60	.004	-34.70	-7.70
	3	5.50	2.19	.100	-.93	11.93
3	1	-26.70*	4.66	.001	-40.38	-13.02
	2	-5.50	2.19	.100	-11.93	.93

จากตารางที่ 6 พบว่า นิสิตกลุ่มที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวมีค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ในระยะหลังการทดลองและระยะก่อนการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ในระยะติดตามผลและระยะก่อนการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบย่อยของช่วงเวลา ในกลุ่มที่ไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว

Source	df	SS	MS	F	Sig.
Between subjects	9	6,961.47			
Gender	1	320.13	320.13	.39	.552
Error (between)	8	6,641.33	830.17		
Within subjects	20	134.00			
Time	2	54.07	27.03	6.02	.011
Time x Gender	2	8.07	4.03	.90	.427
Error (between)	16	71.87	4.49		
Total	29	7,095.47			

* $p < .05$

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิตในกลุ่มที่ไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) จึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยดังกล่าว โดยใช้วิธี Bonferroni ดังแสดงในตารางที่ 8 ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิตที่ไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni

(I) TIME	(J) TIME	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval for Difference	
					Lower Bound	Upper Bound
1	2	-.60	.56	.940	-2.25	1.05
	3	-3.10	1.10	.060	-6.33	.13
2	1	.60	.56	.940	-1.05	2.25
	3	-2.50	1.07	.131	-5.63	.63
3	1	3.10	1.10	.060	-.13	6.33
	2	2.50	1.07	.131	-.63	5.63

จากตารางที่ 8 แม้ว่าผลการทดสอบผลย่อยของช่วงเวลา ในกลุ่มที่ไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวจะมีค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน แต่เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni พบว่า ไม่มีความแตกต่างในช่วงเวลาการวัดทั้ง 3 ระยะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นิสิตในกลุ่มที่ไม่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวมีค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ทั้งในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. การทดสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลองและเพศ ตามสมมติฐาน การวิจัยข้อ 1 พบว่า ตัวแปรทั้ง 3 ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองและระยะเวลาการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ วิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองนั้นส่งผลร่วมกัน ต่อภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว จะเห็นได้ว่าในระยะก่อนการทดลองนิสิตทั้ง 2 กลุ่มมีค่าเฉลี่ยภาวะ การตัดขาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน เมื่อระยะเวลาผ่านไปในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผลนิสิตทั้ง 2 กลุ่มมีค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์แตกต่างกัน โดย

นิสิตที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวทั้งหมด 10 ครั้ง กระบวนการกลุ่มส่งเสริมให้นิสิตเกิดความเข้าใจ เรียนรู้ที่จะยอมรับและเปลี่ยนแปลงตนเอง นิสิต ได้มีโอกาสฝึกทักษะการสื่อสารแบบเผชิญหน้าและทดลองพฤติกรรมใหม่ที่ลดปฏิสัมพันธ์ที่ขัดแย้งภายในครอบครัว รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับสมาชิกในกลุ่มและการสนับสนุนให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ทำให้นิสิตกล้าที่จะกลับไปเผชิญหน้ากับครอบครัวเพื่อระงับปัญหาทางอารมณ์ที่ติดค้างอยู่ในใจกับครอบครัว จนส่งผลให้ค่าเฉลี่ยภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของนิสิตลดต่ำลงในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล ซึ่งจะเห็นได้ว่า ยิ่งระยะเวลาผ่านไปนาน ผลของโปรแกรมยังมีประสิทธิภาพ

มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เคลฟเวอร์ (Klever, 2003) ที่ศึกษาอิทธิพลของการหลอมรวมระหว่างรุ่นในการทำหน้าที่ของครอบครัวเดี่ยวและพัฒนาการของผลจากอิทธิพลดังกล่าวในระยะยาว โดยศึกษาในกลุ่มสมรสซึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยว 49 ครอบครัว ผลการวิจัยพบว่าการหลอมรวมระหว่างรุ่นส่งผลต่อการทำหน้าที่ของครอบครัวเดี่ยวในช่วง 5 ปีแรก โดยคู่สมรสมีการหลอมรวมระหว่างรุ่นเพิ่มขึ้น ในขณะที่ระดับการทำหน้าที่ในครอบครัวเดี่ยวเพิ่มขึ้นด้วย และผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า แม้จะผ่านช่วง 5 ปีไปแล้ว การหลอมรวมระหว่างรุ่นยังคงอยู่เช่นเดิม

2. นิสิตทั้งชายและหญิงที่ได้รับการปรึกษากลุ่ม ทฤษฎีระบบครอบครัวมีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ต่ำกว่ากลุ่มควบคุม ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2, 3, 6 และ 7 ซึ่งเกิดจากประสิทธิภาพของโปรแกรมการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัว ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นิสิตสามารถลดภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวลงได้ กล่าวคือ การปรึกษากลุ่ม ในแต่ละครั้ง นิสิตจะได้รับความรู้เกี่ยวกับภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ แบบแผนทางอารมณ์ระหว่างรุ่น (Generation) มีการสำรวจตนเอง เพื่อให้ นิสิตได้ทบทวนถึงภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ ที่มีกับครอบครัว ได้ฝึกทดลองพฤติกรรมใหม่เพื่อลดปฏิสัมพันธ์ที่ขัดแย้งและฝึกทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีใหม่อีกครั้งกับครอบครัว โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นิสิตเกิดกระบวนการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเอง เช่น เทคนิคการทำแผนที่ครอบครัว การแสดงบทบาทสมมติ การสร้างความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว และการกินคู่เหย้า เป็นต้น ทำให้นิสิตสามารถลดภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัว โดยการกลับไปเผชิญหน้ากับครอบครัวเพื่อระดมปัญหาหรือสิ่งที่ค้างคาใจ และสร้างความผูกพันใหม่อีกครั้งกับครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

ของโบเวนที่ว่าวิธีการแก้ปัญหาการตัดขาดทางอารมณ์ที่ได้ผลที่สุด คือ การสร้างความสัมพันธ์ใหม่อีกครั้งกับครอบครัวเดิม (พ่อ/แม่) นั่นเอง (Schara, n.d.)

3. นิสิตที่ได้รับการปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวมีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลต่ำกว่าในระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 4 และ 5 จากการสังเกตของผู้วิจัยในการดำเนินการให้การปรึกษาแก่นิสิตในกลุ่มทดลองพบว่า ในการปรึกษากลุ่มครั้งที่ 1 และ 2 นิสิตยังไม่กล้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นเนื่องจากสมาชิกในกลุ่ม มาจากต่างสาขาวิชา จึงยังไม่กล้าพูดคุย ซักถามหรือเปิดเผยตัวเองมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับที่ คอเรีย (Corey, 2008) ได้กล่าวว่า ในขั้นเริ่มกลุ่มสมาชิกยังคงรักษาภาพลักษณ์ของตนเอง (Public Image) เนื่องจากยังมีความกลัว วิตกกังวล และไม่แน่ใจว่าเมื่อเปิดเผยตนเองไปแล้วสมาชิกคนอื่นในกลุ่มจะยอมรับตนเองได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างข้อตกลงร่วมกับสมาชิกกลุ่มโดยเน้นเรื่องการรักษาความลับ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การจัดบรรยากาศการปรึกษากลุ่มที่ผ่อนคลายและเป็นกันเอง ประกอบกับเทคนิคต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยใช้ในการดำเนินการปรึกษา ทำให้การปรึกษากลุ่มครั้งต่อ ๆ มา นิสิตกล้าเปิดเผยตนเอง มีการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกลุ่มไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน จนส่งผลให้นิสิตเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง สามารถลดภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จากครอบครัวลงได้ นอกจากนี้ยังส่งผลให้ระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้ นิสิตยังคงรักษารูปแบบอารมณ์และพฤติกรรมเช่นนี้ต่อไปในระยะติดตามผล ซึ่งจะเห็นได้ว่า การปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุษฎี เล็บขาว

(2552) ซึ่งศึกษาผลการปรึกษาครอบครัวแบบกลุ่มตาม ทฤษฎีระบบครอบครัวต่อความเข้มแข็งของครอบครัว ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ซึ่งพบว่า ในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลครอบครัวของผู้ป่วยโรคเบาหวาน มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้ ครอบครัวเกิดความเข้มแข็ง มากขึ้นกว่าในระยะก่อน การทดลอง

4. นิสิตชายและนิสิตหญิงที่ได้รับการปรึกษา กลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวมีภาวะการตัดขาดทาง อารมณ์ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลไม่ แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 8 แม้ว่างานวิจัย ในต่างประเทศหลายฉบับ เช่น งานวิจัย ของ สโครวอน และคณะ (Skowron et al., 2003) และงานวิจัยของลาติน (Latin, 1986 cited in Bell, 2000) เป็นต้น จะพบว่าเพศชายและหญิงมีการตัดขาด ทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน โดย เพศชายมีการตัดขาด ทางอารมณ์มากกว่าเพศหญิงนั้น แต่สำหรับการวิจัย ครั้งนี้ ซึ่งเป็นการศึกษาในนิสิตที่มาจากครอบครัวเลี้ยง เดี่ยว และในประเทศไทยยังไม่พบรายงานการวิจัยเกี่ยว กับการตัดขาดทางอารมณ์ที่จะสามารถนำมาเปรียบ เทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นไปได้ว่า บริบทของ สภาพครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวในสังคมไทยอาจมีความแตก ต่างจากสภาพครอบครัวในประเทศตะวันตก ภาวะการ ตัดขาดทางอารมณ์ระหว่างนิสิตชายและหญิงในงาน วิจัยฉบับนี้จึงไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านผู้ให้การศึกษา การตัดขาดทางอารมณ์ เป็นตัวแปรทางจิตวิทยาที่น่าสนใจตัวแปรหนึ่ง ผู้ให้การศึกษาที่สนใจนำผลการวิจัยไปใช้จึงควรศึกษาและ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ เนื่องจากการตัดขาดทางอารมณ์เป็นสภาวะที่เกิดขึ้น

ได้ปกติในความสัมพันธ์ของบุคคลกับครอบครัว แสดง ถึงความเป็นตัวของตัวเองของบุคคลที่ไม่ยึดติดหรือรอ ความเห็นชอบจากสมาชิกอื่นในครอบครัว บุคคลจึง ควรมีการตัดขาดทางอารมณ์ในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อ ให้เกิดความสมดุลระหว่างความเป็นส่วนตัวและความ เป็นส่วนรวมกับสมาชิกอื่นในครอบครัว หากบุคคล มีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ที่มากเกินไปจะก่อให้เกิด ปัญหาความขัดแย้งที่ยังติดค้างอยู่ในใจและไม่ ได้รับการแก้ไข ซึ่งส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว ดังนั้น ผู้ให้การศึกษาจึงควรทำความเข้าใจสภาวะ ดังกล่าว และพิจารณาลักษณะของผู้รับการปรึกษาแต่ละ ราย เพื่อให้สามารถดำเนินการให้การศึกษาได้อย่าง เหมาะสมและเกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ

2. ด้านเทคนิคการให้การศึกษา สิ่งสำคัญ ในการแก้ไขปัญหภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ของ บุคคล คือการช่วยให้บุคคลได้กลับไปเผชิญหน้ากับ ครอบครัวเพื่อสะสางปัญหาที่ยังติดค้างอยู่ในใจ และ สร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว ใหม่อีกครั้ง ผู้ให้การศึกษาที่สนใจนำผลการวิจัยไป ใช้จึงควรใช้เทคนิคให้ผู้รับการปรึกษาได้ฝึกทักษะการ สื่อสารแบบเผชิญหน้าหรือแบบตัวต่อตัวจนกระทั่งเกิด ความชำนาญ เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความมั่นใจใน การนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง

3. ด้านการพัฒนาโปรแกรม โปรแกรมการ ปรึกษากลุ่มทฤษฎีระบบครอบครัวในงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการประยุกต์รูปแบบการปรึกษากลุ่มและการปรึกษา รายบุคคลในครอบครัว เข้ากับการปรึกษาตามทฤษฎี ระบบครอบครัวของเมอร์เรย์ โบเวน (Murray Bowen) เพื่อใช้กับกลุ่มนิสิตที่มีภาวะการตัดขาดทางอารมณ์จาก ครอบครัว โปรแกรมนี้เน้นที่อารมณ์ที่นิสิตตัดขาดกับ ครอบครัว วัตถุประสงค์ของโปรแกรมมีไว้เพื่อให้นิสิต สามารถลดอารมณ์ที่ตัดขาดจากครอบครัวลง และกลับ ไปสร้างความผูกพันกับครอบครัวอีกครั้ง โปรแกรมนี้ จึงมีความละเอียดอ่อน ในเรื่องการแก้ปัญหาอารมณ์ที่

ยังติดค้างกับครอบครัว หากผู้สนใจนำโปรแกรมนี้ไปใช้จึงควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้รับการปรึกษา เพื่อให้การปรึกษาเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ โปรแกรมนี้ยังสามารถนำไปพัฒนาเพื่อนำไปใช้กับผู้รับการปรึกษาประเภทรายบุคคลและครอบครัวที่ประสบปัญหาทางด้านอารมณ์กับครอบครัวได้

ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย

1. ควรทำการศึกษาภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เนื่องจากภาวะการตัดขาดทางอารมณ์เกิดขึ้นได้กับทุกสภาพครอบครัว ไม่เฉพาะครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดมุมมองที่แตกต่างของแต่ละกลุ่มบุคคล

2. ควรทำการศึกษาภาวะการตัดขาดทางอารมณ์ในรูปแบบของการปรึกษาครอบครัว เพื่อศึกษาผลของการเปลี่ยนแปลงร่วมกันทั้งระบบ ของสมาชิกทุกคนในครอบครัว

3. ควรมีการศึกษาความแตกต่างของการตัดขาดทางอารมณ์ในเพศชายและเพศหญิง เปรียบเทียบกันในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เพื่อพิสูจน์แนวคิดของทฤษฎีที่ว่า การตัดขาดทางอารมณ์ในเพศชายมีมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานของสังคมไทย ซึ่งอาจมีลักษณะการตัดขาดทางอารมณ์เหมือนหรือแตกต่างกับสังคมตะวันตก

เอกสารอ้างอิง

- คุณฎี เล็บขาว. (2552). ผลของการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบกลุ่มตามทฤษฎีระบบครอบครัวต่อความเข้มแข็งของครอบครัวผู้ป่วยโรคเบาหวาน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เพ็ญญา กลอนภาค. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมอารมณ์กับการตระหนักรู้ทางสังคมของนิสิตปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. วารสารศึกษาศาสตร์. 23 (1), 230-243.
- _____. (2555). การปรึกษาครอบครัวตามแนวทฤษฎีการเชื่อมโยงระหว่างรุ่น: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. วารสารศึกษาศาสตร์. 23 (3), 57-66.
- มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (2542). เมื่อคุณต้องเลี้ยงลูกคนเดียว. วันที่ค้นข้อมูล 10 ธันวาคม 2554, เข้าถึงได้จาก <http://www.tu.ac.th/internet/ref/health/child/alone.html>
- สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย ร่วมกับโครงการปริญญาเอกจิตวิทยาการให้คำปรึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2545). ยุทธศาสตร์การให้คำปรึกษาครอบครัวแนวบูรณาการ. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ.
- Bell, F.L. (2000). *Emotional Cutoff In Women Who Abuse Substance*. Master's thesis, The Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Bowen, M. (1976). *Theory in the Practice of Psychotherapy*. Retrieved December 1, 2011, from <http://cflarchives.com/Docs/TheoryInThePractice.pdf>
- Howell, D.C. (2007). *Statistical Methods for Psychology*. (6th ed.). CA: Thomson Brooks-Cole/Wadsworth.
- Klever, P. (2003). *Intergenerational Fusion and Nuclear Family Functioning*. Retrieved March 26, 2012, from <http://www.springerlink.com/content/lq1673866018v557/>

- Moore, K.N. (2005). *Emotional Cutoffs: Reason, Maintenance, and a Desire for Reconnection?*. Doctoral dissertation, Graduate school, Texas Woman's University.
- Schara, A.M. (n.d.). *Emotional Cutoff*. Retrieved December 1, 2011, from <http://ideastoaction.wordpress.com/dr-bowen/bowen-theory/emotional-cutoff/>
- Skowron, E.A., Holmes, S.E., & Sabatelli, R.M. (2003). *Deconstructing Differentiation: Self Regulation, Interdependent Relating, and Well-Being in Adulthood*. Retrieved March 26, 2012, from <http://www.springerlink.com/content/n3525m4811661tx7/>
- Winer, B.J., Brown, D.R., & Michels, K.M. (1991). *Statistical Principles in Experimental Design*. (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Weiner, E.L. (1990). *Bowen's Concept of Emotional Connectedness to Former Spouse and Family of Origin as a Moderator of Health in a Divorced Population: A Partial Test of Bowen Theory*. Doctoral dissertation, Kansas State University.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University